

3. Hrabovan, L. (2019). Pravovyy status kredytoriv za Kodeksom Ukrayiny z protsedur bankrutstva [Legal status of creditors under the Bankruptcy Procedure Code of Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 10, pp. 52–60. [in Ukrainian].
4. Butyrs'ka I.A. (2013). Pravove stanovyshche borzhnyka u spravi pro bankrutstvo [Legal status of the debtor in the bankruptcy case]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu: Zbirnyk nauk. prats'. Pravoznavstvo – Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Collection of scientific works. Science of law*, 682, pp. 65–69. [in Ukrainian].
5. Postanova Donets'koho apelyatsiynoho hospodars'koho sudu vid 23 kvitnya 2018 r. u spravi № 908/2462/17. reyestr.court.gov.ua. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73730646>. [in Ukrainian].
6. Stepanova T.V. (2016). Shchodo ponyattya ta kharakternykh rys arbitrazhnoho keruyuchoho [Regarding the concept and characteristics of the arbitration trustee]. *Pravova derzhava – Constitutional state*, 23, pp. 94–99.
7. Boryeyko O.M. (2011). Arbitrazhnyy keruyuchyy yak odyn z uchasykiv pravovidnosyn nespromozhnosti (bankrutstva) [Arbitration trustee as one of the participants in the legal relationship of insolvency (bankruptcy)]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Law Series*, 16, pp. 132-134.
8. Kabenok, Yu. (2018). Zahal'na kharakterystyka vidnosyn arbitrazhnoho upravlinnya u protseduri bankrutstva [General characteristics of arbitration management relations in bankruptcy proceedings]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 6, pp. 87-95.
9. Yarynko B. (2018). Administratyvna vidpovidal'nist' arbitrazhnoho keruyuchoho [Administrative responsibility of the arbitration trustee]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 8, pp. 128-132.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.3.5>

REGULACJA PRAWNA STATUSU ADMINISTRACYJNO-PRAWNEGO URZĘDNIKA PAŃSTWOWEGO W SYSTEMIE EGZEKWOWANIA PRAWA: ANALIZA PORÓWNAWCZA

Oleksandr Yermak

kandydat nauk ekonomicznych

ORCID ID: 0000-0003-3854-2051

yermak1@gmail.com

Adnotacja. Artykuł poświęcono podkreśleniu zagadnień związanych z ustaleniem specyfiki regulacji prawnej statusu administracyjno-prawnego urzędnika państwowego w systemie organów ścigania poprzez określenie specyfiki regulacyjnego umocowania administracyjno-prawnego statusu urzędnika państwowego w Niemczech, Francji, Polsce, Stanach Zjednoczonych Ameryki. Podkreślono, że w wybranych do badania krajach istnieją specjalne regulacje prawne dotyczące statusu administracyjno-prawnego urzędników państwowych. Jednocześnie nie ma specjalnego przydziału statusu urzędników państwowych w systemie egzekwowania prawa.

W celu zwiększenia efektywności działań urzędników w systemie organów ścigania stosowne dla państwa Ukraińskiego są: wdrażanie niemieckiej praktyki zwolnienia urzędników od płacenia składek na ubezpieczenie społeczne; zapożyczanie doświadczenia Francji ze specjalnego unormowania norm etycznych i zasad, których powinni przestrzegać urzędnicy; zapożyczanie polskiej praktyki wprowadzenia służby przygotowawczej jako elementu kariery urzędnika państwowego; zapożyczanie doświadczeń Stanów Zjednoczonych Ameryki w uznaniu zwiększonego znaczenia programów doskonalenia zawodowego ustanowionych przez Urząd ds. Służby Publicznej jako warunek dalszego rozwoju służby publicznej.

Słowa kluczowe: urzędnik państwowy, organ ścigania, status administracyjnoprawny, doświadczenie międzynarodowe, ustawodawstwo, doświadczenie.

LEGAL REGULATION OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF A CIVIL SERVANT IN THE SYSTEM OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES: A COMPARATIVE ANALYSIS

Oleksandr Yermak

Candidate of Economic Sciences

ORCID ID: 0000-0003-3854-2051

yermak1@gmail.com

Abstract. The article is devoted to issues related to the establishment of the legal regulation of the administrative and legal status of civil servants in the law enforcement system by determining the specifics of the normative consolidation of the administrative and legal status of civil servants in Germany, France, Poland, and the United States. Emphasis is placed on the fact that in the countries selected for the study there is a special legal regulation of the administrative

and legal status of civil servants. At the same time, there is no special separation of the status of civil servants in the law enforcement system.

In order to increase the efficiency of civil servants in the law enforcement system, it is appropriate for the Ukrainian state to introduce the German practice of exempting civil servants from paying social security contributions; borrowing the experience of France on the special standardization of ethical norms and rules that must be followed by civil servants; borrowing the Polish practice of introducing preparatory service as an element of a civil servant's career; borrowing the experience of the United States of America in recognizing the increased importance of advanced training programs established by the Office of Civil Service Affairs as a condition for further promotion in the civil service.

Key words: civil servant, law enforcement body, administrative and legal status, international experience, legislation, experience.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Олександр Єрмак

кандидат економічних наук

ORCID ID: 0000-0003-3854-2051

yermak1@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено висвітленню питань, пов'язаних із встановленням особливостей правового регулювання адміністративно-правового статусу державного службовця в системі правоохоронних органів шляхом визначення специфіки нормативного закріплення адміністративно-правового статусу державного службовця в Німеччині, Франції, Польщі, Сполучених Штатах Америки. Акцентовано увагу на тому, що в обраних для дослідження державах є наявна спеціальна правова регламентація адміністративно-правового статусу державних службовців. При цьому, спеціального виокремлення статусу державних службовців в системі правоохоронних органів не відбувається.

З метою підвищення ефективності діяльності державних службовців в системі правоохоронних органів, доцільним для Української держави є: впровадження німецької практики звільнення державних службовців від сплати внесків соціального забезпечення; запозичення досвіду Франції щодо спеціального унормування етичних норм та правил, яких повинні дотримуватись державні службовці; запозичення польської практики введення підготовчої служби як елементу службової кар'єри державного службовця; запозичення досвіду Сполучених Штатів Америки щодо визнання підвищеної значимості програм підвищення кваліфікації, створених Управлінням в справах державної служби як умови для подальшого просування по державній службі.

Ключові слова: державний службовець, правоохоронний орган, адміністративно-правовий статус, міжнародний досвід, законодавство, досвід.

Вступ. Станом на теперішній час, єдиного нормативно-правового акту, яким врегульовано адміністративно-правовий статус державних службовців, що проходять службу в правоохоронних органах не вироблено. Одночасно, в Законі України «Про державну службу» не міститься посилання на наявність специфіки державної служби в правоохоронній сфері (Про державну службу, 2015). Це пов'язано, крім іншого, з множинністю трактування поняття «правоохоронний орган». Виходячи зі змісту положень Законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» (1993), «Про Національну поліцію» (2015), «Про прокуратуру» (2014), «Про державне бюро розслідувань» (2015), «Про Державну прикордонну службу України» (2003), «Про Національне антикорупційне бюро України» (2014), Митного кодексу України (2012), до державних службовців в системі правоохоронних органів доцільно віднести наприклад державних службовців: митних органів, прикордонної служби, податкових органів та органів охорони державного кордону. Потреба в реформуванні законодавства, яким врегульовано адміністративно-правовий статус вказаних державних службовців обґрунтована специфікою їх функціонального призначення як службовців правоохоронних органів, які виконують функції держави. Пошук можливих способів удосконалення діяльності цього виду державних службовців перебуває, крім іншого, в площині впровадження кращих міжнародних практик врегулювання правового статусу державних службовців загалом, та державних службовців в системі правоохоронних органів – зокрема.

Метою дослідження є встановлення специфіки правового регулювання державної служби в системі правоохоронних органів у різних державах шляхом виконання таких науково-дослідницьких задач: визначення специфіки нормативного закріплення адміністративно-правового статусу державного службовця в а) Німеччині; б) Франції; в) Польщі; г) Сполучених Штатах Америки.

При здійсненні даного дослідження використовувались загальні та спеціальні методи наукового пізнання: метод системного аналізу, діалектичний метод, формально-логічний метод та структурно-функціональний, а також ряд емпіричних методів. Основою дослідження склали висновки, яких зроблено щодо визначення статусу державного службовця та статусу службовця правоохоронного органу, таким вченими, як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Д.Н. Бахрах, Ю.П. Битяк, Л.Р. Біла-Гіунова, М.П. Грай, М.І. Іншин, О.П. Рябченко, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, О.С. Продаєвич та інших. У той же час, значна кількість проблемних питань проходження державної служби в системі правоохоронних органів залишається невирішеною, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Практична значимість: результати дослідження цікаві та корисні для вітчизняних законодавців та суб'єктів публічного адміністрування на фоні актуалізації тенденцій демократизації та гуманізації управлінських процесів.

Новизна та оригінальність дослідження: всі результати отримані самостійно, є оригінальними (відсутні аналоги та некоректні запозичення). Предмет дослідження розглядається в Україні вперше і має перспективу подальшого розвитку.

1. Специфіка нормативного регулювання адміністративно-правового статусу державних службовців у Німеччині

Державна служба в Німеччині характеризується з позиції широкого підходу, в межах якого, до державних службовців віднесено і тих, хто задіяний в правоохоронній сфері. Правове регулювання державної служби закріплено нормами публічного права, якими визначено:

право доступу громадян до державної служби; основи функціонування державних органів; компетенцію органів державної влади у правоохоронній сфері; принципи служби в державних органах; обмеження та правила несумісності для державних службовців; контроль законності актів і дій державних органів і їх посадових осіб та встановлення їхньої відповідальності (Крижановський, Крижановська, 2018: 111). Аналогічно як і в Україні, право на державну службу в Німеччині гарантовано на конституційному рівні як право на рівний доступ до будь-якої державної посади у відповідності зі своїми здібностями та професійною кваліфікацією (Основний Закон Федеративної Республіки Німеччини, 1949).

Примітним є те, що вступ на державну службу у Німеччині пов'язано з складанням іспиту (в письмовій формі). Статус державного службовця різниться залежно від територіальної юрисдикції державного органу (федеральні та місцеві державні службовці) та рангу, якого присвоєно особі (нижній ранг, який, наприклад, присвоюється помічнику чи сержанту; середній ранг – асистенту чи поліцейському; вищий ранг – інспектору, ревізору, працівнику судового приставу, комісару; найвищий ранг – викладачу, професору, прокурору). Офіційну назву цих рангів прив'язано до класів заробітної плати Федерального закону.

Заробітна плата державного службовця визначається фіксованою сіткою оплати праці та законодавчо затвердженими окладами. Рівень оплати залежить від посади, стажу та рангу державного службовця. Вони також звільняються від сплати внесків соціального забезпечення, а сплачують лише податок на прибуток (Державна служба в країнах ЄС, 2016).

Щодо проходження державної служби, то основним нормативним актом, яким визначено правовий статус чиновництва, є Федеральний закон про чиновників, якого прийнято в 1953 р., (станом на теперішній час діє в редакції 1985 р.). Цим нормативно-правовим актом врегульовано та деталізовано принципи призначення чиновників, їх права та обов'язки, порядок просування по службі, тощо. До чиновників віднесено: 1) чиновників державного апарату; 2) суддів; 3) викладачів шкіл і вищих навчальних закладів; 4) військовослужбовців; 5) працівників пошти; 6) працівників залізниць; 7) працівників державних банків та ін.

Професіоналізм державного чиновництва в Німеччині ґрунтується на таких принципах як: 1) принцип довічної служби; 2) принцип виплати грошового утримання відповідно до посади, що її обіймають; 3) принцип соціального забезпечення за рахунок держави (Організаційно-правові засади державної служби Німеччини).

Таким чином, підхід до державної служби в Німеччині є широким та включає до цієї категорії службовців не лише тих, що задіяні в правоохоронній сфері, але й тих, хто зайнятий в сфері обслуговування. Крім того, спеціального законодавства, яким врегульовано державну службу в правоохоронній сфері також не вироблено. З метою підвищення ефективності діяльності державних службовців в системі правоохоронних органів, доцільним для Української держави є впровадження практики звільнення державних службовців від сплати внесків соціального забезпечення.

2. Специфіка нормативного регулювання адміністративно-правового статусу державних службовців у Франції

Правове регулювання державної служби у Франції бере початок з моменту прийняття профільного закону – «Закон про загальний статус чиновників», який було прийнято ще в 1946 р. Французька модель детермінування адміністративно-правового статусу державних службовців сформована на таких вихідних засадах, як: державна служба трактується як здійснення професійної діяльності на службі в державі, територіального колективу, публічного закладу і в цілому будь-якої адміністрації; однією з ознак державної служби є її постійний характер; розрізнено: 1) державних службовців – функціонерів; 2) службовців, яких призначено на постійну посаду і введено в штат із наданням чину; 3) нефункціонерів, яких обрано за контрактом і не включено в штат (наприклад, помічники, сезонні робітники, службовці з погодинною оплатою та ін.) (Олуйко, 2017: 59).

До державних службовців у Франції також застосовано розподіл на класи, що визначаються у залежності від важливості та складності служби шляхом виокремлення: 1) класу А – основне функціональне призначення полягає у виробленні управлінських рішень; 2) класу В – основне функціональне призначення полягає у реалізації цих управлінських рішень; 3) класу С – основне функціональне призначення полягає у виконання функцій, що потребують спеціальних знань та навичок; 4) класу Д – основне функціональне призначення полягає у виконання допоміжних функцій (Соколова, 2011: 89).

Слід зазначити, що вступ на державну службу у Франції відбувається через застосування: конкурсної процедури, процедури використання списків придатності, проведення професійних іспитів, вільного відбору тощо. Основним способом вступу є конкурс, який може бути двох видів:

- 1) зовнішнім – для осіб, що мають освіту, не пов'язану з державною службою;
- 2) внутрішнім – для чиновників, що мають стаж державної служби та відповідну освіту;

3) змішаний – поєднує ознаки зовнішнього та внутрішнього конкурсів. Конкурс проводить незалежний колегіальний орган, що формується державним органом, що володіє повноваженнями призначати на посади. Журі класифікує кандидатів за їх заслугами та дає рекомендацію для зайняття тієї або іншої посади, а остаточне рішення має бути прийнято державним органом (Грицяк, 2005: 442).

Під час проходження державної служби у Франції акцент зроблено й на гендерну та статеву рівність. Означене врегульовано законом Франції «Про права та обов'язки службовців». Відповідно, ніякий захід, особливо щодо добору, призначення на посаду, підвищення кваліфікації, оцінки, дисципліни, підвищення по службі не може бути застосовано до службовця на підставі дискримінації (Про права та обов'язки службовців, 2007: 153).

Вагомого значення для окреслення статусу державного службовця має нормативне визначення етичних правил поведінки державних службовців, яких закріплено законом Франції «Про етику, права та обов'язки державних службовців». Цим нормативно-правовим актом встановлено, крім іншого, механізми запобігання і протидії корупції на державній службі (*Loi relative à la déontologie et aux droits et obligations des fonctionnaires*, 2016).

Підсумовуючи, зазначимо те, що правове регулювання державної служби у Франції має тривалу історію становлення. Незважаючи на однотипність врегулювання окремих питань адміністративно-правового статусу державних службовців, доцільним є звернення уваги на деталізацію прав та обов'язків державних службовців на рівні окремого нормативно-правового акту. Корисним для України вбачається досвід щодо спеціального унормування етичних норм та правил, яких повинні дотримуватись державні службовці.

3. Специфіка нормативного регулювання адміністративно-правового статусу державних службовців у Польщі

У Польщі реформування законодавства, яким врегульовано питання державної служби почалось порівняно недавно. Загалом, функціонування польської моделі державної служби впорядковано на національному рівні та місцевому рівні з виокремленням державних службовців і державних працівників. Останній вступає на державну службу на підставі укладення трудового договору відповідно до принципів законодавства у сфері державної служби (*Державна служба в країнах ЄС*, 2016).

Нормативно-правові основи адміністративно-правового статусу державних службовців у Польщі складають положення Конституції Республіки Польща, Закону «Про цивільну службу», Закону «Про державну службу», Кодексу етики державної служби. Цікавою є польська практика обов'язкової підготовчої служби для осіб, які вперше розпочали роботу на державній службі. Виняток складають: а) випускники Національної школи публічної адміністрації; б) працівники, знання або вміння яких уможливають належне виконання службових обов'язків на підставі вмотивованої пропозиції особи, яка керує організаційною одиницею. Підготовча служба триває від чотирьох до восьми місяців, а завершується складанням іспиту. Крім того, службовці, що вперше призначаються на посади державної служби оцінюються безпосереднім керівником. На підставі означеного, можливе укладання трудового договору на невизначений час (у разі позитивної оцінки) або до прийняття рішення про неукладення з працівником трудового договору на невизначений час, або для припинення трудового договору на визначений час (у разі негативної) (Денисов, 2016: 113).

Вагомого значення при вимірі якості законодавства в сфері державної служби є наявність польського еквіваленту Кодексу етики державної служби, якого було прийнято в 2002 р. Цим нормативно-правовим актом, крім іншого, визначено й принципи діяльності державних службовців, а саме: безсторонність, політична відданість, моральність, сумлінність, творчість у виконанні поставлених завдань, компетентність, відповідальність, раціональність та лояльність (*Kodeks etyki Sluzby Suwilnej*, 2002). Крім того, у Польщі діє Кодекс доброї (приятної) адміністрації, який розроблений на підставі модельного документу Європейського Союзу. Хоча, цей документ не має юридично обов'язкової сили, але його положення документа мають практичне значення для функціонування державних інституцій. Порушення його норм може потягнути за собою скаргу до Європейського омбудсмена, яка може спричинити, згідно ст. 26, для інституцій та їх службовців негативні наслідки, оскільки Омбудсмен використовує Кодекс при перевірці порушень, опираючись на нього у своїй контрольній функції, але Кодекс також і слугує певною інструкцією та ресурсом для службовців, підтримуючи максимально високі стандарти у сфері менеджменту (Красівський, 2014: 5).

Таким чином, в Україні має бути використано підхід до реформування державної служби, який є виважений та поступовий. При цьому, усі зміни мають бути логічно пов'язані. Практичного значення матиме запозичення польської практики введення підготовчої служби як елементу службової кар'єри державного службовця.

4. Специфіка нормативного регулювання адміністративно-правового статусу державних службовців у Сполучених Штатах Америки

У Сполучених Штатах Америки, на відмінно від попередньо розглянутих держав, діє англосаксонська правова система, що безумовно впливає на побудову та функціонування державних органів. Нормативні вимоги до державної служби містяться у розділі 5 Зведення законів Сполучених Штатів Америки, якими виокремлено Службу вищих керівників, яка становить окрему персональну систему в органах виконавчої

влади. Функціонально управління державною службою здійснюється такими інституціями, як: 1) Бюро управління персоналом; 2) Рада з захисту системи заслуг; 3) Федеральна рада з управління трудовими відносинами; 4) Комісія з рівних можливостей зайнятості.

Крім того, з числа працюючих в адміністративних відомствах службовців створюються комісії з питань прийому на роботу. В їх завдання входить розгляд заяв кандидатів на зайняття кар'єрних посад. Рішення комісії по кожному з заяв укладаються в письмовій формі з врахуванням: досвіду управлінської діяльності, успішної участі у програмах підвищення кваліфікації, створених Управлінням у справах державної служби, наявності особливих знань і досвіду, які дають підстави вважати, що державний службовець буде успішно поратися з покладеними на нього обов'язками (Срібна, 2018).

Загалом, у Сполучених Штатах Америки вступ на державну службу відбувається шляхом: 1) кар'єрного призначення за допомогою конкурсного відбору на основі моделі управлінської кваліфікації на кар'єрні посади; 2) некар'єрного призначення, що проводиться службою управління персоналом; 3) тимчасового призначення на термін не більш трьох років на загальні посади для виконання спеціальних робіт; 4) надзвичайного призначення на термін не більш вісімнадцяти місяців на загальні посади в разі особливих обставин (Соколова, 2011: 90).

Щодо просування по державній службі, то воно пов'язано, крім іншого, з наявними у особи заслугами – відбору найкращих кандидатів на підвищення в посаді на конкурсних іспитах, а також на основі щорічної оцінки їхньої службової діяльності. У разі наявності зауважень до служби окремого працівника, керівник має повідомити службовця про таке (Мельников, 2008: 134).

Під час проходження державної служби в Сполучених Штатах Америки, до осіб встановлено високі морально-етичні норми поведінки у відповідності до Кодексу етики публічної служби (вперше прийнято в 1958 р.), Стандартів етичної поведінки службовців виконавчої влади (1992 р.). Особливий інтерес викликають положення, що встановлюють для державних службовців:

заборону на несанкціоновані зобов'язання або обіцянки будь-якого роду, які мають на меті зобов'язати уряд;

заборону займатися роботою або діяльністю поза межами країни, включаючи пошук або проведення переговорів щодо працевлаштування, що суперечить офіційним обов'язкам та відповідальності уряду;

обов'язок добросовісно виконувати свої зобов'язання як громадяни, включаючи всі справедливі фінансові зобов'язання, особливо такі, як федеральні, державні або місцеві податки, які встановлені законом тощо (Шамрасва, 2009).

Американська модель до врегулювання адміністративно-правового статусу державного службовця є практично орієнтованою, тобто декларативні цілі демократизації не виносяться на перший план. Натомість, конкретні заборони та вимоги чітко формалізовані. Корисним для України можна вважати досвід Сполучених Штатів Америки щодо визнання підвищеної значимості програм підвищення кваліфікації, створених Управлінням у справах державної служби як умови для подальшого просування по державній службі.

5. Висновки

Проведене дослідження, дозволяє стверджувати про наявну спеціальну правову регламентацію адміністративно-правового статусу державних службовців у більшості розвинутих державах. При цьому, спеціального виокремлення статусу державних службовців в системі правоохоронних органів не відбувається.

Визначено, що підхід до державної служби в Німеччині є широким та включає до цієї категорії службовців не лише тих, що задіяні в правоохоронній сфері, але й тих, хто зайнятий в сфері обслуговування. Крім того, спеціального законодавства, яким врегульовано державну службу в правоохоронній сфері також не вироблено. З метою підвищення ефективності діяльності державних службовців в системі правоохоронних органів, доцільним для України є впровадження практики звільнення державних службовців від сплати внесків соціального забезпечення.

Звернуто увагу на те, що врегулювання окремих питань адміністративно-правового статусу державних службовців у Франції та Україні є однотипним. Корисним для України вбачається запозичення досвіду Франції щодо спеціального унормування етичних норм та правил, яких повинні дотримуватись державні службовці.

Встановлено, що в Україні має бути використано підхід до реформування державної служби, який є виважений та поступовий. При цьому, усі зміни мають бути логічно пов'язаними. Практичного значення матиме запозичення польської практики введення підготовчої служби як елементу службової кар'єри державного службовця.

Корисним для України запропоновано вважати досвід Сполучених Штатів Америки щодо визнання підвищеної значимості програм підвищення кваліфікації, створених Управлінням у справах державної служби як умови для подальшого просування по державній службі.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 року № 1697- VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
5. Про державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
6. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661-15>.
7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
8. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
9. Крижановська В. Тенденції розвитку державної правоохоронної служби в Європейському Союзі / В. Крижановська, А. Крижановський // Підприємство, господарство і право. – 2018. – № 1. – С. 110-115.
10. Основний Закон Федеративної Республіки Німеччини, 1949 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.1000dokumente.de/?c=dokument_de&dokument=0014_gru&l=ru&object=translation.
11. Державна служба в країнах ЄС. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційнодослідницьким центром на запит народного депутата України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28898.pdf>.
12. Організаційно-правові засади державної служби Німеччини. Державна служба в Німеччині. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vuzlit.ru/1399391/organizatsiyno_pravovi_zasadi_derzhavnoyi_sluzhbi_nimechchini.
13. Олуйко В.М. Організація державної служби (аналіз світового досвіду) / В.М. Олуйко // Університетські записки. – 2017. – № 6. – С. 56-72.
14. Соколова Т.А. Особливості проходження державної служби в розвинутих країнах / Т.А. Соколова // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 3. – С. 87-92.
15. Грицяк І. Законодавство про державну службу в Європейському Союзі (на прикладі Великобританії, Німеччини, Франції) / І. Грицяк // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць ЛПІДУ НАДУ при Президентові України. – 2005. – № 6/7. – С. 442.
16. Тимошук В.П. Про права та обов'язки службовців: Закон Франції .Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / В.П. Тимошук, А.М. Школик. – К.: Конус-Ю, 2007. – С. 153-167.
17. Loi relative à la déontologie et aux droits et obligations des fonctionnaires. 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000032433852>.
18. Денисов М.Д. Становлення і розвиток державної служби в країнах Східної Європи / М.Д. Денисов // Публічне управління та митне адміністрування. – 2016. – № 1 (14). – С. 108-116.
19. Kodeks etyki Sluzby Suwilnej. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.infoobywatel.gov.pl/ap/9_2/Kodeks_EtykiSC/index.html.
20. Красівський Д.О. Впровадження європейських стандартів кадрового забезпечення політичного управління: польський досвід. [Електронний ресурс] / Д. О. Красівський // Економіка та держава. Серія : Державне управління. – 2017. – № 1. – С. 6-9. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Krasivskiy.pdf>.
21. Мельников О.Ф. Кар'єра в системах державної служби різних країн / О.Ф. Мельников // Держава та регіони : наук.-вироб. журнал. – 2008. – № 1. – С. 130-140.
22. Срібна А.А. Державний службовець у Сполучених Штатах Америки. [Електронний ресурс] / А.А. Срібна // Збірник тез Всеукраїнського студентського онлайн-форуму «Державний службовець закордоном: знімаємо маски», присвяченого 100-річчю державної служби в Україні. – Житомир : ЖДТУ, 2018. – 160 с. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/120.pdf>.
23. Шамраєва В.М. Забезпечення норм службової етики у структурах державної влади / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – №1 (35). – С. 384 – 392.

References:

1. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 r. № 889-VIII. [On Civil Service: Law of Ukraine of December 10, 2015 № 889-VIII]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> [in Ukrainian].
2. Pro derzhavnyi zakhyst pratsivnykiv sudu i pravookhoronnykh orhaniv: Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 r. № 3781-XII. [On state protection of employees of courts and law enforcement agencies: Law of Ukraine of 23.12.1993 № 3781-XII]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> [in Ukrainian].
3. Pro Natsionalnu politsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII. [On the National Police: Law of Ukraine of July 2, 2015 № 580-VIII]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].
4. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1697-VII (iz zminamy ta dopovnenniamy). [On the Prosecutor's Office: Law of Ukraine of October 14, 2014 № 1697- VII]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> [in Ukrainian].
5. Pro derzhavne biuro rozsliduvan: Zakon Ukrainy vid 12.11.2015 r. № 794. [On the State Bureau of Investigation: Law of Ukraine of November 12, 2015 № 794]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-19> [in Ukrainian].
6. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 03.04.2003 r. № 661-IV. [n the State Border Guard Service of Ukraine: Law of Ukraine of April 3, 2003 № 661-IV]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661-15> [in Ukrainian].

7. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1698-VII. [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine: Law of Ukraine of October 14, 2014 № 1698-VII]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> [in Ukrainian].
8. Mytnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 r. № 4495-VI. [Customs Code of Ukraine: Law of Ukraine of March 13, 2012 № 4495-VI]. <https://www.rada.gov.ua/> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].
9. Kryzhanovska, V. & Kryzhanovskyi, A. (2018) Tendentsii rozvytku derzhavnoi pravookhoronnoi sluzhby v Yevropeiskomu Soiuzi [Trends in the development of public law enforcement in the European Union]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 1, pp. 110-115 [in Ukrainian].
10. Osnovnyi Zakon Federativnoi Respubliki Nimechchyny, 1949 r. [Basic Law of the Federal Republic of Germany, 1949]. (n.d.). https://www.1000dokumente.de/index.html?c=projektinfo_de&l=ru&viewmode=1 Retrieved from https://www.1000dokumente.de/?c=dokument_de&dokument=0014_gru&l=ru&object=translation [in Ukrainian].
11. Derzhavna sluzhba v krainakh YeS. Informatsiina dovidka, pidhotovlena Yevropeiskym informatsiinodoslidnytskym tsentrom na zapyt narodnoho deputata Ukrainy. [Public service in the EU. Information certificate prepared by the European Information Research Center at the request of the People's Deputy of Ukraine]. Retrieved from <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28898.pdf> [in Ukrainian].
12. Orhanizatsiino-pravovi zasady derzhavnoi sluzhby Nimechchyny. Derzhavna sluzhba v Nimechchyni [Organizational and legal principles of the German public service. Public service in Germany]. <https://vuzlit.ru/> Retrieved from https://vuzlit.ru/1399391/organizatsiyno_pravovi_zasadi_derzhavnoi_sluzhbi_nimechchini [in Ukrainian].
13. Oluiko, V.M. (2017) Orhanizatsiia derzhavnoi sluzhby (analiz svitovoho dosvidu) [Organization of public service (analysis of world experience)]. *Universytetski zapysky – University notes*, 6, pp. 56-72 [in Ukrainian].
14. Sokolova, T.A. (2011) Osoblyvosti prokhozhenia derzhavnoi sluzhby v rozvynutykh krainakh [Features of public service in developed countries]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 3, pp. 87-92 [in Ukrainian].
15. Hrytsiak, I. (2005) Zakonodavstvo pro derzhavnu sluzhbu v Yevropeiskomu Soiuzi (na prykladi Velykobrytanii, Nimechchyny, Frantsii) [Legislation on civil service in the European Union (on the example of Great Britain, Germany, France)]. *Efektivnist derzhavnogo upravlinnia: Zbirnyk naukovykh prats LRIDU NADU pry Prezydentovi Ukrainy – Efficiency of public administration: Collection of scientific works of LRIDU NAPA under the President of Ukraine*, 6/7, p. 442 [in Ukrainian].
16. Tymoshchuk, V.P. & Shkolyk, A.M. (2007) Pro prava ta oboviazky sluzhbovtiv: Zakon Frantsii. Publichna sluzhba. Zarubizhnyi dosvid ta propozytsii dlia Ukrainy. [On the rights and responsibilities of employees: French law. Public service. Foreign experience and proposals for Ukraine]. Kyiv: Konus-Yu [in Ukrainian].
17. Loi relative à la déontologie et aux droits et obligations des fonctionnaires. 2016. <https://www.legifrance.gouv.fr/> Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000032433852> [in French].
18. Denysov, M.D. (2016) Stanovlennia i rozvytok derzhavnoi sluzhby v krainakh Skhidnoi Yevropy [Formation and development of public service in Eastern Europe]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia – Public administration and customs administration*, 1 (14), pp. 108-116 [in Ukrainian].
19. Kodeks etyki Sluzby Cywilnej. Retrieved from http://www.infoobywatel.gov.pl/ap/9_2/Kodeks_EtykiSC/index.html [in Polish].
20. Krasivskiy, D.O. (2017) Vprovadzhennia yevropeiskykh standartiv kadrovoho zabezpechennia politychnoho upravlinnia: polskyi dosvid [Implementation of European standards of political management staffing: Polish experience]. *Ekonomika ta derzhava. Seriya: Derzhavne upravlinnia – Economy and state. Series: Public Administration*, 1, 6-9 Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Krasivskiy.pdf> [in Ukrainian].
21. Melnykov, O.F. (2008) Kariera v systemakh derzhavnoi sluzhby riznykh krain [Career in the public service systems of different countries]. *Derzhava ta rehiony: nauk.-vyrob. Zhurnal – State and regions: scientific and production journal*, 1, pp. 130–140 [in Ukrainian].
22. Sribna, A.A. Derzhavnyi sluzhbovets u Spoluchenykh Shtatakh Ameryky [Public servant in the United States]. (2018). *Zbirnyk tez Vseukrainskoho studentskoho onlain-forumu «Derzhavnyi sluzhbovets zakordonom: znimaiemo masky», prysviachenoho 100-richchiu derzhavnoi sluzhby v Ukraini – Collection of abstracts of the All-Ukrainian student online forum "Civil servant abroad: we remove masks", dedicated to the 100th anniversary of civil service in Ukraine* (160 p.) Zhytomyr : ZhDTU Retrieved from <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/120.pdf> [in Ukrainian].
23. Shamraieva, V.M. (2009) Zabezpechennia norm sluzhbovoi etyki u strukturakh derzhavnoi vlady [Ensuring the norms of service ethics in the structures of state power]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia – Actual problems of public administration*, 1 (35), pp. 384 – 392 [in Ukrainian].